



**Seminar for Georgian educators: "Teaching Jewish heritage in your class.  
Using Jewish cemeteries in education"**

Date: May 22-23, 2022



**A Centropa training seminar in the framework of the project  
"European Jewish Cemeteries: A Shared Heritage"  
Preserving Jewish Cemeteries**

In partnership with



**Co-funded by  
the European Union**

## Executive summary

On May 22-23, Centropa organized a training seminar for Georgian educators within the project “Preserving Jewish cemeteries” run by the consortium consisting of ESJF, Foundation for Jewish Heritage and Centropa. The conference took place in Tbilisi, Georgia. We launched the call for participants in April and spread it through different channels. The Israeli embassy in Georgia actively supported this process.

The seminar was opened by the Local coordinator Teona Dalakishvili and Program coordinator Ninja Stehr. As a special guest, we welcomed Ran Gidor, the Israeli ambassador in Tbilisi who visited teachers as well as representatives of ESJF online. Participants had a chance to listen to speakers from the field of Jewish Heritage and participate in interactive group work and discussions. Highlights in the program included an introduction to the Jewish History and Cemeteries in Georgia by Ketiv Chikvildaze as well as a hands-on workshop with Esther Zyskina on Epitaphs. At the Jewish cemetery we had the chance to put our learned skills to a test and discuss the use of Jewish cemeteries as a source. Most participants mentioned in the final survey that they did not work with Jewish cemeteries in education prior to attending the seminar. As it was the project's first year for in person meetings in Georgia, it is promising that so many people were willing to join the seminar and follow-up work.

After the seminar, we asked all participants to fill out a survey. The following report details the most important findings.

- 75 % of Participants found the lecture by Ketiv Chikviladze on the local history of Georgia particularly useful
- 75 % participants found the lecture of Esther Zheskyna on reading tombstones very useful
- All participants liked the visit to the local cemetery
- Prior to the seminar , participants lacked knowledge about local Jewish heritage. Despite having more than 30 Jewish sights in the country, most people in Georgia are not aware of them. Hence, 85 % percent of participants noted how fruitful it was to learn about Jewish history and heritage, and its impact on local culture.
- Some new participants mentioned they had no idea about this knowledge before the seminar and reiterated their enthusiasm and desire to learn about Jewish communities in their cities and villages. They highlighted that much of the information about local Jewish heritage was quite new to them. 75 % mentioned that they learned new methods and are planning to use them in the classroom.

Teona Dakalishvili  
Project coordinator, Georgia  
Ninja Stehr, Line manager Georgia, Deputy director, Centropa Hamburg

## **Program**

The seminar program itself was very diverse. Speakers talked about international experiences, local experiences and preminent practices in education. Participants better understood the local realities and generally learned how to use tools, databases and present materials in their classes.

The participants had a chance to work in groups, exchange their knowledge on Jewish heritage and cemeteries in their towns, and try out what they learned during practice at the seminar. Participants also worked on some ideas to be implemented after the seminar.

## DAY 1

- 11:30-12:30** Registration at conference room, check in at hotel
- 12:30** Introductory remarks by Teona Dalakishvili (Country coordinator) and Ninja Stehr(Centropa)
- 12:45** Icebreaker by Teona Dalakishvili working with historical maps. Participants present their findings about their town's Jewish cemetery (pre-trip assignment)
- 13:30** Screening of the ESJF film about their mission to save Jewish cemeteries in Europe  
Welocme remarks by Klara v Lisinski (ESJF)
- 13:45** Introductory lecture on Jewish heritage & cemeteries – Q&A by Katty Chikviladze, Tbilisi State University
- 14:30** Vegetarian lunch buffet & coffee at Hotel
- 15:45** Presentation Website: jewishcemeteries.eu by Ninja Stehr
- 16:00** Marketplace: Lesson plans by 2 Georgian teachers on working with Jewish cemeteries in the classroom / discussion & Handbook on Georgia
- 17:00** Group Work / try out methodology lesson plans
- 17:30** Leave for city tour
- 18:30** Guided walking tour of Jewish Tbilisi including visit to Synagogue (90 min) by local tour guides Katty Chikviladze and Mischa Grishashvili
- 20:00** Dinner (vegetarian) Old Town restaurant Ezo
- 21:30** Return to hotel

## დღე 1

- 11:30-12:30** საკონფერენციო ოთახში რეგისტრაცია, სასტუმროში დაბინავება
- 12:30** შესავალი სიტყვა თეონა დალაქიშვილისა (ადგილობრივი კოორდინატორი) და ნინია სტეჰრისგან (სენტროპა)
- 12:45** თეონა დალაქიშვილი – ისტორიულ რუკებზე მუშაობა. მონაწილეები წარმოადგენენ აღმოჩენებს თავიანთ ქალაქში ებრაული სასაფლაოების შესახებ
- 13:30** ESJF ფილმის ჩვენება, რომელიც ეხება მათ მისიას გადაარჩინონ ებრაული სასაფლაოები მისასალმებელი სიტყვა კლარა ლისინსკისგან (ESJF)
- 13:45** ესავალი ლექცია ებრაულ მემკვიდრეობაზე & სასაფლაოებზე – კითხვა/პასუხი ქეთი ჩიკვილაძე, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
- 14:30** ვებგეტარიანული ლანჩი & ყავა სასტუმროში
- 15:45** ვებსაიტის პრეზენტაცია: ებრაული სასაფლაოები – ნინია სტეჰრი
- 16:00** საგაკვეთილო გეგმა 2 ქართველი მასწავლებლისგან ებრაულ სასაფლაოებზე კლასში მუშაობის შესახებ / დისკუსია & ცნობარი საქართველოზე
- 17:00** გუნდური მუშაობა / საგაკვეთილო გეგმის მეთოდოლოგიის შექმნის მცდელობა
- 17:30** გასვლა ქალაქის ტურისტების
- 18:30** ტური გიდის თანხლებით – ებრაული თბილისი, რომელიც მოიცავს ებრაული სინაგოგის მონახულებასაც – ქეთი ჩიკვილაძე და მიშა გრიშაშვილი
- 20:00** ვახშამი (ვებგეტარიანული) ძველი თბილისის რესტორან ეზოში (Ezo)
- 21:30** სასტუმროში დაბრუნება

## DAY 1

- 11:30-12:30** Registration at conference room, check in at hotel
- 12:30** Introductory remarks by Teona Dalakishvili (Country coordinator) and Ninja Stehr(Centropa)
- 12:45** Icebreaker by Teona Dalakishvili working with historical maps. Participants present their findings about their town's Jewish cemetery (pre-trip assignment)
- 13:30** Screening of the ESJF film about their mission to save Jewish cemeteries in Europe  
Welocme remarks by Klara v Lisinski (ESJF)
- 13:45** Introductory lecture on Jewish heritage & cemeteries – Q&A by Katty Chikviladze, Tbilisi State University
- 14:30** Vegetarian lunch buffet & coffee at Hotel
- 15:45** Presentation Website: jewishcemeteries.eu by Ninja Stehr
- 16:00** Marketplace: Lesson plans by 2 Georgian teachers on working with Jewish cemeteries in the classroom / discussion & Handbook on Georgia
- 17:00** Group Work / try out methodology lesson plans
- 17:30** Leave for city tour
- 18:30** Guided walking tour of Jewish Tbilisi including visit to Synagogue (90 min) by local tour guides Katty Chikviladze and Mischa Grishashvili
- 20:00** Dinner (vegetarian) Old Town restaurant Ezo
- 21:30** Return to hotel

## დღე 1

- 11:30-12:30** საკონფერენციო ოთახში რეგისტრაცია, სასტუმროში დაბინავება
- 12:30** შესავალი სიტყვა თეონა დალაქიშვილისა (ადგილობრივი კოორდინატორი) და ნინია სტეჰრისგან (სენტროპა)
- 12:45** თეონა დალაქიშვილი – ისტორიულ რუკებზე მუშაობა. მონაწილეები წარმოადგენენ აღმოჩენებს თავიანთ ქალაქში ებრაული სასაფლაოების შესახებ
- 13:30** ESJF ფილმის ჩვენება, რომელიც ეხება მათ მისიას გადაარჩინონ ებრაული სასაფლაოები მისასალმებელი სიტყვა კლარა ლისინსკისგან (ESJF)
- 13:45** ესავალი ლექცია ებრაულ მემკვიდრეობაზე & სასაფლაოებზე – კითხვა/პასუხი ქეთი ჩიკვილაძე, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
- 14:30** ვეგეტარიანული ლანჩი & ყავა სასტუმროში
- 15:45** ვებსაიტის პრეზენტაცია: ებრაული სასაფლაოები – ნინია სტეჰრი
- 16:00** საგაკვეთილო გეგმა 2 ქართველი მასწავლებლისგან ებრაულ სასაფლაოებზე კლასში მუშაობის შესახებ / დისკუსია & ცნობარი საქართველოზე
- 17:00** გუნდური მუშაობა / საგაკვეთილო გეგმის მეთოდოლოგიის შექმნის მცდელობა
- 17:30** გასვლა ქალაქის ტურისტის
- 18:30** ტური გიდის თანხლებით – ებრაული თბილისი, რომელიც მოიცავს ებრაული სინაგოგის მონახულებასაც – ქეთი ჩიკვილაძე და მიშა გრიშაშვილი
- 20:00** ვახშამი (ვეგეტარიანული) ძველი თბილისის რესტორან ეზოში (Ezo)
- 21:30** სასტუმროში დაბრუნება

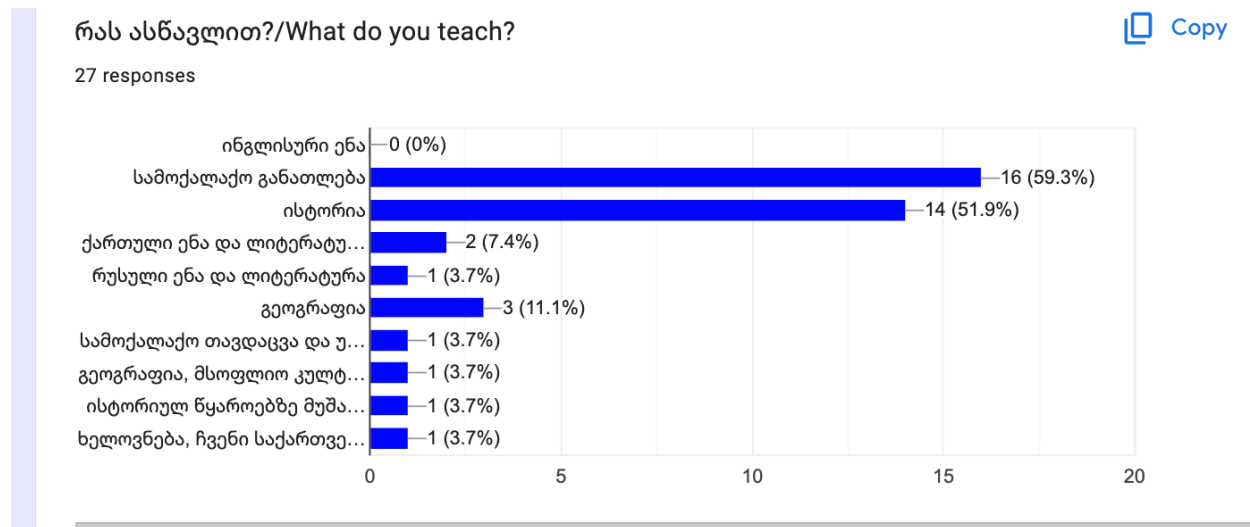
## Where our participants came from:

Our participants came from all over Georgia:

City	Number of participants from this city	Population of this city
Sagaredjo	1	10,359
Oni	1	2,656
Tbilisi	9	1,114,000
Lagodekhi	3	41,200
Mukhrani	1	7,940
Telavi	1	19,629
Khashuri	2	26,135
Sachkhere	1	6,140

Tsalka	2	19,526
Kareli	1	6,654
Kutaisi	1	147,500
Apeni	1	1555
Tsalma	1	n/a

**Q1. If you are a teacher, which subject(s) do you teach? You may choose multiple answers.**



As follows:

English

Civic Education

History

Georgian Language and literature

Russian Language and literature

Geography

History

Arts

**Q2. Have you attended a training seminar on the topic of Jewish history and heritage, and Holocaust education before?**

4. Have you attended a training seminar on the topic of Jewish history and heritage, and Holocaust education before? / აქამდე თუ დასწრებიხართ ტრენინგ-სემინარს ებრაულ ისტორიზე და კულტურაზე ან ჰოლოკოსტზე? Required | [View responses](#)

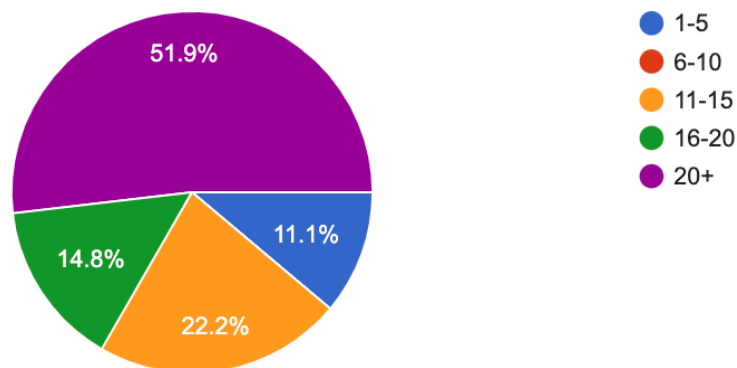
Yes, I have participated in a seminar organized by an institution from my country / დიახ, ჩემს ქვეყანაში არსებული ინსტიტუციის მიერ ორგანიზებულ ტრენინგ-სემინარზე	6.3%	<div style="width: 6.3%;"></div>	1
Yes, I have participated in a Centropa seminar / დიახ, ტრენინგ სემინარზე რომლის ორგანიზატორიც იყო Centropa	81.3%	<div style="width: 81.3%;"></div>	13
No / არა	0.0%	<div style="width: 0.0%;"></div>	0
Other, please specify / სხვა, დააბუხტეთ	12.5%	<div style="width: 12.5%;"></div>	2

Other: attended a seminar on Holocaust education by a Ukrainian organization

**Q3. How long have you been teaching:**

მასწავლებლობის გამოცდილება/Years of teaching experience

27 responses





## Overall evaluation:

Overall, the seminar had very good feedback from participants, all sessions were mostly evaluated as very useful, teachers mentioned that they learned a lot from the sessions of our speakers.

All of them noted that they will take part in the youth competition with their students and work on school projects.

In reality, they have started some school initiatives, took part in the competitions for 2 projects and prepared very impressive works. Also, they have started actively using Centropa materials as a part of the curriculum.

**10. Esther Zyskina conducted a workshop on how to "understand" a Jewish cemetery and conducted hands-on exercises on how to read Hebrew tombstones and calculate dates. Did you find this useful?/ესთერ ჯუშკინამ ჩაატარა ვორკშოპი იმაზე, თუ როგორ უნდა გავიაზროთ ებრაული საფლავები, წავიკითხოთ საფლავის ქვები და გამოვთვალოთ თარიღები. რამდენად გამოსადეგი იყო ეს ინფორმაცია?** Required

Useful / გამოსადეგი	93.8%	<div style="width: 93.8%;"></div>	15
Slightly useful / მეტნაკლებად გამოსადეგი	6.3%	<div style="width: 6.3%;"></div>	1
Not useful / არ არის გამოსადეგი	0.0%	<div style="width: 0.0%;"></div>	0
Total respondents			<b>16</b>
Respondents who skipped this question			0

**12. Katty Chikviladze did an on-site workshop at the Jewish cemetery, and how it can be used in education. Was this presentation useful for you?/ ქეთი ჩიკვილაძემ ჩაატარა ვორკშოპი ებრაულ სასაფლაოოზე და ისაუბრა და მათ გამოყენებაზე სწავლებაში, რამდენად გამოსადეგი იყო ეს პრეზენტაცია?** Required

I learned a lot and I find it useful for my work / ბევრი სასარგებლო ინფორმაცია მივიღე	93.8%	<div style="width: 93.8%;"></div>	15
I find it partially useful for my work / ნაწილობრივ სასარგებლო ინფორმაცია მივიღე	6.3%	<div style="width: 6.3%;"></div>	1
I haven't learned anything new, and do not find it useful / ახალი არაფერი გამიგია	0.0%	<div style="width: 0.0%;"></div>	0
I didn't attend / არ დავსწრებივარ	0.0%	<div style="width: 0.0%;"></div>	0
Total respondents			<b>16</b>
Respondents who skipped this question			0

## Quotes:

Collecting the quotes from participants was very inspiring, as it showed how relevant and timely the seminar was for them. Participants highlighted that the talks were very helpful. Overall, they underlined the importance of understanding the local Jewish culture and its heritage. As the Jewish community of Georgia is decreasing in numbers (many cities currently have 0 representation of the Jewish community), their history is also gradually disappearing. Participants noted the importance on learning from Ketil Chikviladze about the local history. Below are some of the quotations from the final survey.

*“The seminar was very inspiring for me. It was very interesting to see how important cemeteries are for Jews. I learned a lot about Jewish traditions and symbols. I enjoyed the visit to the Jewish cemetery and the chance to learn more about the history, as well as how the personal family history is visualized on the tombstones.”*

Ia Iurmanashvili, Civic education and history teacher, Mokhisi public school

*“The Cemetery setting says a lot about the society in Jewish cemeteries. It tells us about their traditions. The seminar gave me new ideas on how we can use tombstones in teaching about Jewish history and information on how to read them. It was very interesting to me to learn more about the Holocaust, Jewish traditions, culture, synagogues and museums.”*

Tamar Tasoevi, Civic Education teacher, Lagodekhi, Gvimriani public school

*“It is not easy, but I can finally read some tombstones. I learned a lot about traditions, burying rituals, and how to behave on a Jewish cemetery.”*

Eka Maisuradze, History teacher, Tbilisi Public school #133

*“ I learned a lot at the seminar and received a lot of useful information, for sure. I will plan a project in Surami, as well as use this information in the classroom.”*

Jaba Labadze, History teacher, Surami public school teacher

*“I will start conducting lessons on “Jewish cemeteries” in my village.*

Nino Dolishvili, Civic Education teacher, Mukhrani public school

Participants also highlighted that the seminar brought necessary additional materials and methods that teachers could use in their classes. Almost all teachers mentioned:

- *"I now know how to use Centropa materials in my class."*
- *"I have a better understanding of how to involve activities at the cemetery in my teaching"*
- *I will make new movies about Jewish Life using cemeteries in my city*

Sharing international experience, learning how to speak about Jewish heritage, as well as attending a workshop on epitaphs were considered enriching activities by the participants.

ט פ ק ת  
9 + 80 + 100 + 400  
589 + 1240 = 1829

ק פ ל  
lamed fey kuf  
lifrat katan  
According to the  
small calculation

**Q3. At the end of the seminar, we announced our international student competition on "Local Jewish cemeteries." Are you interested in joining this competition with your students?**

15. At the end of the seminar, we announced our international student competition on "Local Jewish cemeteries". Are you interested in joining this competition with your students?/სემინარის ბოლოს გამოვაცხადეთ ინფორმაცია ჩვენი სტუდენტური კონკურსის შესახებ :*"ადგილობრივი ებრაული სასაფლაოები"*. დაინტერესებული ხართ შემოუერთდეთ ამ კონკურსს თქვენს მოსწავლეებთან ერთად? *Required*

Yes, i will contact Teona/დიახ და დავუკავშირდები ადგილობრივ კოორდინატორს	68.8%	<div style="width: 68.8%;"></div>	11
Maybe/შესაძლებელია	25.0%	<div style="width: 25.0%;"></div>	4
No, but I will ask colleagues to join/არაა, მაგრამ გავუზიარებ ინფორმაციას კოლეგებს	6.3%	<div style="width: 6.3%;"></div>	1
No/არა	0.0%	<div style="width: 0.0%;"></div>	0
Total respondents			<b>16</b>